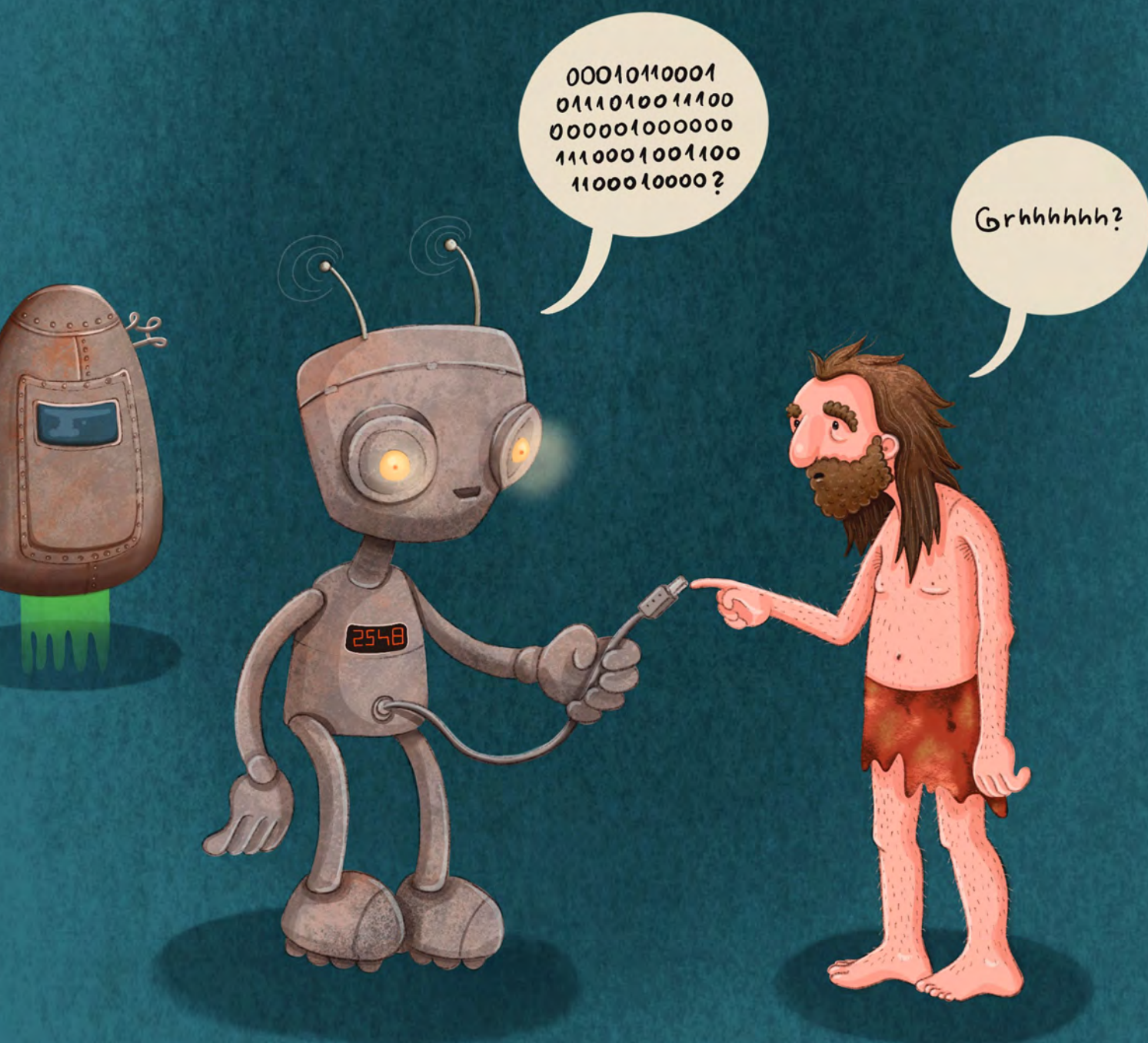

ČASOPIS nejen PRO ČESKÉ DĚTI ŽIJÍCÍ V ZAHRANIČÍ

Krajánek

Listopad 2019

Téma: Pravěk

A Krajánek je u toho!

6. ročník celostátní soutěže pro dětské týmy Srdce s láskou darované odstartoval!

Letos s novinkou – Zvláštní cenou Za pomoc Zemi!

Už na 25 tisíc
soutěžících
a 1300 soutěžních
prací.

Podrobné informace o projektu
najdete na www.srdceslaskou.cz
včetně galerie všech předešlých soutěžních prací.
**Na stejném webu můžete až do 31. 1. 2020
registrovat vaši soutěžní práci.**

www.srdceslaskou.cz

Srdce s láskou darované je také na [Facebooku!](#)

0 srdcařích aneb Čísla (ne)vládnou světu

Jako všichni rodiče jsme chtěli při zrodu našeho Srdce s láskou darovaného před pěti lety pro naše dítě to nejlepší. Navíc hned premiérový rok ukázal, že jsme vyplnili vakuum týmových soutěží, když se do něj zapojily tisíce dětí z celé České republiky. Spolu se svými učitelkami a učiteli s námi sdíleli své nadšení, že jde o správnou věc, a tak jsme se stejným nadšením oslovili velké korporátní firmy, které se ohánějí společenskou zodpovědností. (Psali jsme i Billu Gatesovi, chacha!) Naivně jsme si mysleli, že se nám tak podaří sehnat víc prostředků na to, abychom mohli projekt intenzivněji a rychleji rozšířit.

Jenže manažeři v těch korporátech se nechtěli začíst do soutěžních prací dětí, nechat si od nás vyprávět o obrovské vlně radosti a posoudit hloubku myšlenky. Zajímala je jen čísla: kde všude se soutěž objevila v médiích (těch správných), jaká je zpětná vazba, kolik procent škol jsme pokryli, jaký růst můžeme zaručit do dalších let a tak dále... Tak nějak z toho všeho čouhala otázka: „Co z toho budeme mít?“ Prostě čísla prý vládnou světu. Hlavně ta proměněná do finančního zisku.

Za čas jsme pochopili, že tudy naše cesta nevede, neboť v Srdci s láskou darovaném jde o něco jiného. Jak totiž změříte a zvážíte, když se dají třeba devětáci dohromady a místo telefonu a PC se vrhnou na přišívání knoflíků na vlastnoručně vyrobené polštářky pro děti z mateřské školky? Nebo když si zdravé a handicapované děti společně zatančí? Když se dojetím nad odpolednem stráveným s dětmi rozpláče domov pro seniory?

Bylo nám tedy jasné, že se musíme propojit se stejnými srdcaři (Kloboučník v Alence v říši divů by nás asi trefněji nazval potrhlíky), pro které bude odměnou sdílená radost, znovuobjevená člověčina. S těmi, kteří nebudou počítat, ale budou chtít něco udělat.

Podařilo se! Těm všem, kteří jsou dnes součástí naší rodiny Srdce s láskou darovaného, patří náš obrovský dík! A je mezi nimi také Krajánek ve světě. Stejně jako patří náš velikánský dík všem pedagogům, kteří dokáží své žáky nadchnout a získat pro dobrou věc. Protože vědí, že vědomosti jsou sice důležité, ale na prvním místě děti potřebují především lásku a lidskost. A samozřejmě děkujeme i všem dětem, které se s vervou pustily do soutěžních projektů a vykouzlily úsměv na desetitisících tvářích dětí i dospěláků!

V tuto chvíli už od vás chodí první soutěžní práce do 6. ročníku našeho projektu. Radujeme se z nich a těšíme se na všechny další!

Ze srdce

*Jana Jenšíková a Jan Vícha,
organizátoři soutěže Srdce s láskou darované*

P. S.: A pro ty, co přece jen potřebují čísla: 598 228. Tedy skoro šest set tisíc! Tolik hlasů získaly naše soutěžní týmy za všechny ročníky dohromady v on-line hlasování z celého světa. Pokud by si ty hlasy stoupily, rozpažily a chytily se za ruce, vytvořily by řetěz z Aše až do Košic. A pozor, ne vzdušnou čarou, ale po silnici. Můžete si to ověřit na internetu.

Naše rodina Srdce s láskou darované vítá české školy, krajské spolky a dětské kolektivy v zahraničí!

Srdce s láskou darované mi přišlo jako výborný nápad coby antikomerční Valentýn.

Nina Marcussen,

ředitelka České školy Václava Havla v Dallasu, USA

Česká škola Václava Havla je srdeční záležitost. Školu máme, protože ji chceme. Střechu nad hlavou jsme získali díky Sokolu Žižka Dallas a na programu se podílí dobrovolníci, hlavně maminky a tatínkové, kteří vodí svoje dětičky každý víkend do školy. Vaše soutěž nás oslovila během plánování programu na únor. Srdce s láskou darované mi přišlo jako výborný nápad coby antikomerční Valentýn. Během mého čtrnáctiletého působení v americké škole se mi nikdy nezamlouvaly valentýnské školní oslavy a hledala jsem způsob, jak se jim vyhnout. Skoro vždycky je při oslavě Valentýna někdo smutný, protože se na něj nedostane, a všechny děti jsou zahlceny nezdravými pamlsky. Váš nápad je geniální a přitom prostý. Podporuje spolupráci, kamarádství a soucit s bližními. Nutí nás dívat se na lidi kolem nás, a ne se zaobírat sám sebou. Děkuje!

Dar od srdce je paradox – získáváte víc, než dáváte.

Soňa Alfieri,

zakladatelka České školy Milán, Itálie

Přemýšleli jste někdy, proč máme srdce na levé straně hrudi, a ne uprostřed?

Možná je to proto, že když obejmeme někoho dalšího, náš tlukot srdce naplní jeho prázdnou stranu hrudi a naopak. A z tohoto spojení dvou srdcí se rodí nový, silný sdílený rytmus a magická harmonie!

Česká škola Milán soutěž Srdce s láskou darované objevila poprvé, ale o účasti jsme hned měli jasno: podpora tradičních lidských hodnot, jako jsou přátelství, rodina, vzájemná úcta, spolupráce či radost ze sdílení, to je naší škole i krajské komunitě zde na severu Itálie vlastní!

Příprava projektu žáky zcela pohltila a propojení darování srdce s vyjádřením hrdosti na české kořeny u nich vyplynulo na povrch okamžitě a zcela přirozeně.

Naši účast jsme nepociťovali jako soutěžení a vlna obrovské pozitivní energie, která byla po uveřejnění prací všech účastníků tolik patrná, nás zcela nadchla a velmi obohatila! Dar od srdce je totiž vlastně takový paradox – získáváte víc, než dáváte.

Už čtyři z nich se dostaly na slavnostní vyhlášení vítězů ve sněmovně! Budete na jaře 2020 mezi nimi?

Projekt Srdce
s láskou
darované
pro nás byl
skvělou
zkušeností.

Veronika MacLeod,
ředitelka Czech School Scotland CIC, Edinburgh

Při tvorbě soutěžní práce jsme propojili hned několik aktivit. Vzpomínali jsme na místa, která máme rádi, vyjádřili jsme lásku k České republice a její kultuře, nad dopisem si procvičili mluvenou i psanou češtinu a oprášili svoje vědomosti. Scházíme se pouze dvě odpoledne v měsíci a musíme toho hodně stihnout. Fiktivně vždy odletíme do ČR, abychom přepnuli z angličtiny do češtiny. Děti mají české kořeny a pozitivní vztah k Česku, proto volba věnovat srdce právě této zemi byla jasná. Ocenění nás velmi těší a všem organizátorům děkujeme.

Bylo krásné
pozorovat,
s jakou chutí
a motivací se
děti do projektu
Srdce s láskou
darované
společně
zapojily.

Miloslava Schwebel,
učitelka, Česká škola KuBiK, Frankfurt nad Mohanem

Během chvilky přišly děti s prvními nápady, jak si s tímto zadáním poradit, a rozhodly se namalovat obraz, kterým chtěly vyjádřit velké poděkování IB Langen, která nám poskytuje prostory, a dává nám tím možnost výuky českého jazyka v krásném prostředí. Zároveň chtěly také ukázat propojení se svými kořeny v České republice, což se jim díky symbolice lipových listů a trikolory povedlo velice hezky vystihnout. Myslím, že nám všem ukázaly, jak moc v nich bije i české srdce, přestože vyrůstají v zahraničí.

Při malování jsme si s dětmi povídali nejen o České republice, ale i o tom, jak krásné je udělat někomu jinému radost. A radost byla vidět i při předávání obrazu v očích paní Einloft-Achenbach z IB Langen. Náš obraz dostal čestné místo ve školní budově, a díky tomu si tak nejen děti mohou každou sobotu připomenout svoji účast v krásném projektu Srdce s láskou darované.

Krajánek
ve světě

Časopis Krajánek a Srdce s láskou darované
uzavřely na podzim 2019 partnerství.

Jeskyně Lascaux

Včera jsme se se sýkorkou vrátili z poznávací cesty po Francii, kde jsme byli navštívit známou jeskyni Lascaux. V této jeskyni se nacházejí nejstarší dochované nástěnné malby zvířat, staré více než 17 000 let. Je až neuvěřitelné, jak umělci v té době už dokázali namalovat zvířata v jejich realistické podobě. Byla to nádhera. Podívejte se na jednu z mých kreseb a sami uvidíte, kolik různých zvířat tam je zobrazeno. Dokážete všechna zvířata poznat a pojmenovat?

Odpověď z minulého čísla:

Vzkaz je napsán v morseovce: ...—/.—./.—/—/..—//..././...—//.../— — —/
—.../— — —/—/..—// VRATIM SE V SOBOTU

Obsah

2-5	Soutěž/projekt	Srdce s láskou darované
6	Rudolfova hádanka	Jeskyňě Lascaux
7	Úvodník	Lovci mamutů
8-9	Téma	Pravěk
10-11	U krajánek	Před čím a kam by ses schoval(a)?
12-13	Povolání	Muzeum
		Archeoložka
14-15	Krajánekovo tvoření	Zlomková pizza
16-17	Volnočasovky	Křížovky a rébusy
18-19	Krajánci na cestách	Rigi
20-21	Putování za chutěmi	Rösti
22	Víte, že?	Zajímavosti a výročí ze Švýcarska
23	České stopy	Zdeněk Princ
24-25	Krajánekova knihovna	Ladislav Špaček
26-27	Čtení na pokračování	Černoočko
28-29	Pověsti a legendy	Dítě v orlím hnízdě
30-31	Logohrátky	Hláška M
32-33	Hrátky s češtinou	I-í-y-ý v podstatných jménech rodu ženského
34-35	Jazykové hry	Cesta do pravěku
36	Zpívánky	Mamutí křik
37	Říkaneky	Vzpomínka na pravěké doby aneb zlatý věk
38-39	Komiks	Knedlík a lampiónový průvod
40-41	Hrátky s přírodou	Trnka obecná
42-43	Svět kolem nás	Světelný smog
44	Kvíz	Švýcarsko

Lovci mamutů

Nevlídne jeskyňě osvětlené skomírajícím ohněm. Srstí porostlí, rozcuchaní, primitivní divoši v kůžích dorozumívající se skřeky a posunky poskakují okolo vykopané jámy s uloveným chobotnatcem a kolem osady se válí hromady mamutích kostí a klů...

Je asi jen málo čtenářů, kteří by neprožívali dobrodružný životní příběh mladého Kopčema, jenž s bystrým Veverčákem a dalšími kamarády žil v kruté době ledové.

Knih „Lovci mamutů“, s kterou vyrostly celé generace českých dětí, je i po více než sto letech jedním z nejkrásnějších příběhů české literatury a dodnes má své čestné místo v knihovnách velkých i malých čtenářů.

Dnes už víme, že ve skutečnosti legendární lovci mamutů žijící před 25 000 lety na území dnešní Moravy byli mnohem chytřejší, kultivovanější a zručnější. Vypadali trochu jinak a „moderněji“ než v příbězích Eduarda Štorcha, kde mají problém mluvit i počítat a jejich rozhovory večer končí, protože kvůli tmě již nevidí posunky toho druhého. Je téměř jisté, že kolem ohňů tenkrát muselo být každý večer velmi živo a veselo.

A tak věřím, že nejnovější Krajánek s tématem pravěku pobaví a zpříjemní dny a večery i vám.

Příjemné čtení a spoustu zábavy!
Michaela Enžlová

Krajánek

ČASOPIS nejen PRO ČESKÉ DĚTI ŽIJÍCÍ V ZAHRANIČÍ

Vychází 1. 11. 2019, časopis Listopad 2019
měsíčník, ročník 6

Šéfredaktorka: Ivana Kačmaz **Editorka:** Zdeňka Strigaro

Korektury: Ivana Bilošová, Zuzana Dorogiová,
Anna Karamantzani, Jana Rosell, Marie Švédová,
Kristýna Vávrová

Titulní strana: Zuzana Krutá **Sazba:** Ivana Kačmaz
krajaneke@krajanekevesvete.cz

Vydává Krajánek ve světě z.s.

Rovné 5, 518 01 Dobré. IČO: 07369522

Předsedkyně: Lenka Kanellia

spolek@krajanekevesvete.cz

www.krajanekevesvete.cz

www.facebook.com/krajanekevesvete

© Krajánek ve světě z.s.

Pravěk

Pravěk. Pra-věk. Abyste rozuměli: takový pradědeček věků, praděda časů. S tím rozdílem, že na pradědu si mnohá pravnoučátka pamatují. Jistě i někteří z vás! Ale na pravěk si nikdo z nás ani z našich prarodičů nepamatuje, to je jisté. Pravěk je tak starý, že to až vypadá, jako by byl z jiného světa, z jiné planety či dokonce galaxie. Nu, aby taky ne. Bylo to před strašně moc lety. Představte si, uběhly miliony let! Když si vezmete, že vám, dětem, je teď pět, sedm, deset nebo dvanáct... Dovedly byste si představit roků milion?

Na otázku, co se vybaví, když se řekne pravěk, se mi od dětí dostalo rozhodné odpovědi: „Hlavně dinosauři a pračlověk.“ Jenže ouha. Dinosauři totiž pravěk o mnoho milionů let předcházeli! Takže kdo dnes čeká cestu do pravěku, jak ji možná znáte ze stejnojmenného filmu, ten se nedočká. Ale nebuďte smutní. Na brontosauery, tyranosauery či stegosauery, tedy na rozmanité býložravé obry velikosti menší chaty, na obrněnce s ostny na zádech i na ocase i na rychlonohé mrštné masožravce honící svou prchající svačinu, oběd či večeři, si posvítíme v jiném čísle Krajánka.

Pravěk je období dějin LIDSTVA. Až do doby, kdy se objevila první písmena, svědectví oněch dob. Co bylo ale předtím? Jak to můžeme vědět, když se to nedočteme? Je jasné, že nikdo z nás si na to nemůže pamatovat nebo o tom vyprávět a fotky ani filmy tehdy ještě nebyly. Nezbývá, než se svěřit vědě a odborníkům.

Z cyklu „Vývoj Země“: Vašík, Istanbul

Archeologové, paleontologové a jiní vědci jsou schopni tu z kosti, tam z ohořelého dřívka, tu z úlomku pazourku a tam z uraženého ucha hrnku poskládat puzzle toho, jak to v pravěku asi vypadalo, jaký byl pračlověk, co a jak dělal.

Od pravěku a prvních lidí po dnešek a člověka moderního, jako jste vy nebo já, byla Země svědkem mnohého. Pračlověk se měnil v člověka, jedl, co ulovil nebo nasbíral, později, co si odchoval nebo vypěstoval, používal, co našel v přírodě, až poté i zručně vyrobil. A začal svět a přírodu kolem sebe měnit pro své potřeby.

To vám bylo tak. Začalo to u kousku kamene v době zvané kamenná. To si pračlověk všiml, že dobře opracovaný úlomek kamene může řezat, pižlat a krájet. A když se ten úlomek šikovně přiváže na kus klacku, nemusí už přemáhat zvíře holýma rukama. Může jej

pohodlně skolit i na dálku. Tak se mu díky pazourku zjednodušil lov na mamuta nebo opracování kůží, aby se lépe mohl chránit před chladem.

Matyáš, Nové Město nad Metují

Pračlověk vynalézal dál. Naučil se, jak si zajistit potravu tím, že už nebude jen sbírat, co mu příroda poskytne, ale sám si leccos i vypěstuje. Také se už stále netrmácel z místa na místo a začal se – alespoň na čas – usazovat. Tak vznikala první obydlí. A místo toho, aby kořist ulovil a hned slupnul, začal si některá zvířata ochočovat a mít z nich i jiný a větší užitek. Jestlipak uhodnete, které bylo jedním z prvních domestikovaných zvířat, které ale nekončilo na talíři? Ano, byl to pes, po tisíciletí věrný přítel člověka!

Pračlověk se rozhlížel kolem sebe a používal materiály, které v přírodě našel.

Vyrobil si třeba z proutí první košík, z jílu si uplácal první nádobu, rybí kost přepracoval na jehlu... Časem také zjistil, že existují i jiné materiály, než je kámen, které může použít ke zlepšení, zjednodušení i zpříjemnění života. Naučil se vyrábět a zpracovávat kov, bronz. Tak nastala doba bronzová s novými člověčími vynálezy. Člověk měl třeba meč na obranu i náušnice na ozdobu. Doba bronzovou za nějaký čas vystřídala doba železná. Člověk kul železo, dokud bylo žhavé, získával nové nástroje a pomocníky i zbraně potřebných vlastností.

Doba železná byla posledním obdobím pravěku. V různých částech světa trvala různě, lišila se i tisíci lety. Pak nastoupil starověk, středověk a novověk, v němž žijeme my. Ale o nich až někdy příště...

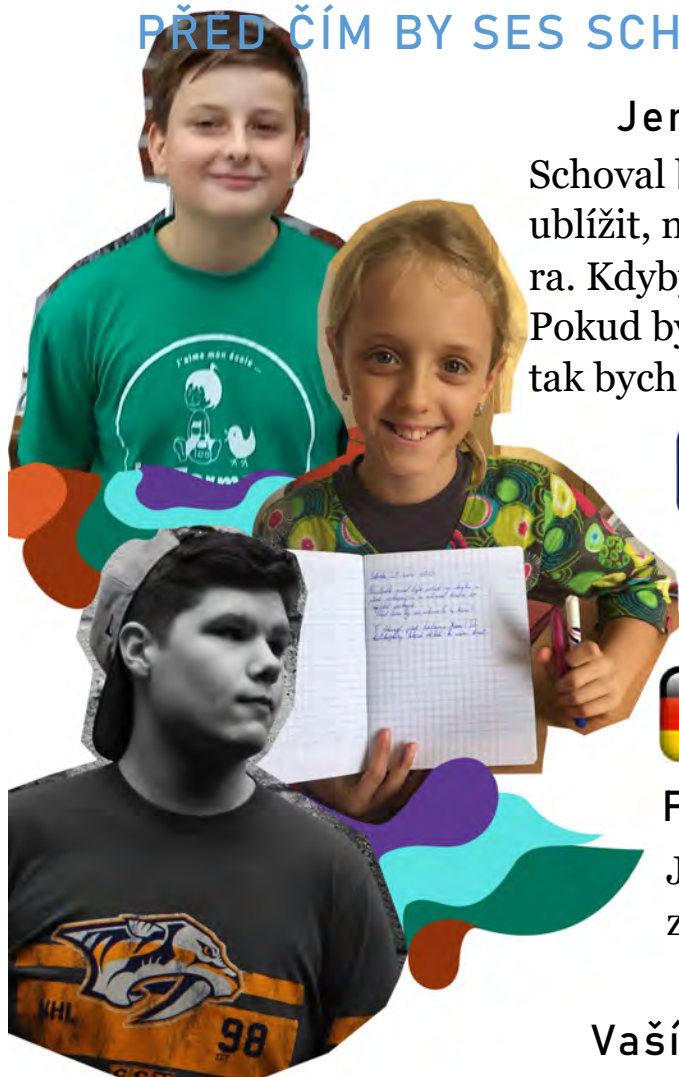
Na závěr nezbývá, než popřát lidstvu vše nejlepší do dalších věků, aby se jemu i ostatním tvorům dobře žilo na Zemi, a pokud možno v harmonii s přírodou. Aby svět brzy neskončil dobou neúnosně smogovou a škodlivě plastovou, dobou nenávratně ničivou...

Anička, Washington, D.C.

PRAČLOVĚK MUSEL BÝT POŘÁD VE STŘEHU A PŘED NEBEZPEČÍM SE SCHOVAL TŘEBA DO NĚJAKÉ JESKYNĚ. PŘED ČÍM BY SES SCHOVAL(A) TY A KAM?

Jenda, 12 let, Brusel, Belgie

Schoval bych se před lidmi, kteří by mně chtěli ublížit, na policejní stanici nebo bych utekl do metra. Kdyby jel kolem autobus, naskočil bych do něj. Pokud by mě napadl nějaký zlej kluk v mém věku, tak bych si to s ním klidně rozdál.

Silvia, 10 let, Lyon, Francie

Schovala bych se před hadama. A kam? Do helikoptéry, která odletí k nám domů.

Filip, 12 let, Frankfurt, Německo

Já bych se schoval před různými divokými zvířaty a počasím do jeskyň a nebo pod skály.

Vašík 7 let, Istanbul, Turecko

Nevím, schovávám se jen, když mě zlobí mamka, tatka nebo ségra. To si udělám bunkr z polštářů a schovám se do něho, aby mně dali všichni pokoj. Kdyby existovaly strašidla, tak to by bylo jiné. Třeba před duchem se neschováš, ten projde všude! S bubákama je to jednodušší. To bych si vzal televizi a ledničku do pokoje, dveře bych zabarikádoval postelí a bubák by se na mě nedostal a já bych měl všechno, co potřebuju.

David, 6 let, St. Pölten, Rakousko

Schoval bych se před žralokem do písku.

Sofie, 9 let, Athény, Řecko

Já bych se schovala před tajfunem do podzemí.

Meryem, 4 roky, Brno, Česká republika

Já bych se schovala před panenkou Chucky, protože je v hororu a je divnej a strašidelnej.

Klárka, 6 let, Šanghaj, Čína

Schovala bych se před levhartem do hustého křoví.

Anička, 6 let,
Washington, D.C., USA

Schovám se před
povodní na veli-
kej kopec.

Max, 6 let, Landskrona, Švédsko

Schoval bych se před lvem vysoko na strom.

Může něco existovat bez času a prostoru?

Odpověď pošli do konce září na e-mail krajanek@krajanekvesvete.cz.
Otiskneme ji v lednovém čísle.

Muzeum

V muzeu se toho můžeme tolik dozvědět! Poznáte, kdo se čím zabývá? Napište číslo do políčka vedle lidí na obrázku.

- 1 Archeoložka Markéta** pracuje v terénu. Nikdy neví, jestli neobjeví třeba starověkou minci nebo střep nádoby.
- 2 Průvodkyně Eva** se stará o to, aby si návštěvníci odnesli z muzea co nejvíc zajímavých informací.
- 3 Pokladník Pavle** návštěvníci zaplatí a za to dostanou plánek muzea a vstupenku.
- 4 Biologa Marka** zajímají zvířata a rostliny, v přírodě dokáže rozeznat každého ptáka nebo strom.
- 5 Vášní paleontologa Richarda** jsou dávno vyhynulí živočichové.
- 6 Geolog Dan** se vyzná v nejrůznějších horninách a jejich složení.
- 7 Konzervátor Karel** uchovává přírodniny a sbírkové předměty.
- 8 Hlídač Zdeněk** upozorňuje návštěvníky, aby nesahali na vystavené exponáty.
- 9 Historička Jana** je odbornice na dějiny, přesně ví, co se ve kterém roce událo.
- 10 Ředitel Radek** ze své kanceláře řídí chod celého muzea a stará se o spokojenost návštěvníků i zaměstnanců.

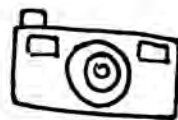
Archeoložka

Jméno: Mgr. Ludmila Kaňáková, Ph.D.

Povolání: Archeoložka

Věk: 45

Bydliště: Brno, Česká republika

Čím jste chtěla být jako malá?

Vždycky jsem chtěla být archeoložkou.

Co vás na vaší práci nejvíc/nejmíň baví?

Nejvíc mě baví, když správnou kombinací metod odhalíme nové informace o dávných společnostech. Nejmíň mě baví zbytečné papírování.

Bez čeho se ve své práci neobejdete?

Kritické myšlení. To znamená, že se vědec nesmí dát svést tím, že mu něco hezky vychází, jak si to představoval. Musí sám sobě klást všechny otázky proti, ověřovat si, jestli nejsou výsledky ovlivněné jinými okolnostmi a podobně. Musí stále pochybovat a hledat nové informace.

V čem musí být člověk dobrý, aby mohl toto povolání vykonávat?

V systematičnosti, v pečlivém ověřování a testování hypotéz.

Co byste poradila někomu, kdo se chce stát archeologem?

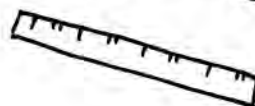
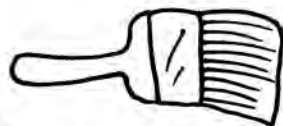
Přihlásit se na výzkum, aby zjistil, jestli mu nadšení vydrží. Nezanedbat studium jazyků.

Kdyby měl být archeolog zvíře, jaké zvíře by byl a proč?

Lidé se nedají srovnávat se zvířaty.

Tři slova, která vaši práci nejlépe vystihnou.

Dobrodružství, dřina, poznání.

Budeme potřebovat

tvrdý papír nebo karton
pastelky, barevné fixy
tempery nebo vodovky
barevné papíry
nůžky
lepidlo

Zlomková pizza

První představy o čísle a tvaru měl člověk již v období starší doby kamenné, tedy prakticky od počátku. Ve chvíli, kdy lidé přestali žít v jeskyních a živit se pouze lovem a sběrem, došlo k dalšímu rozvoji matematických schopností. S rozvojem řemesel a obchodu souvise-la také potřeba složitějších početních operací a rozvoj číselných systémů. Násobení, dělení a tvoření zlomků pak bylo dalším kro-
kem ve vývoji matematiky. Počítání se zlomky ve starověku skvěle ovládali indiští matematikové. A my si zlomky procvičíme na vlast-noručně vyrobené pizze!

1

Na tvrdý papír nebo karton několikrát obtáhneme talíř nebo jiný kruhový předmět. Vystříhneme několik kruhů.

2

Kruhy pokreslíme a vyzdobíme tvary nastříhanými z barevných papírů tak, abychom měli několik druhů pizzy.

3

Pizzy rozdělíme na několik částí – některou na čtvrtiny, jinou na pětiny atd.

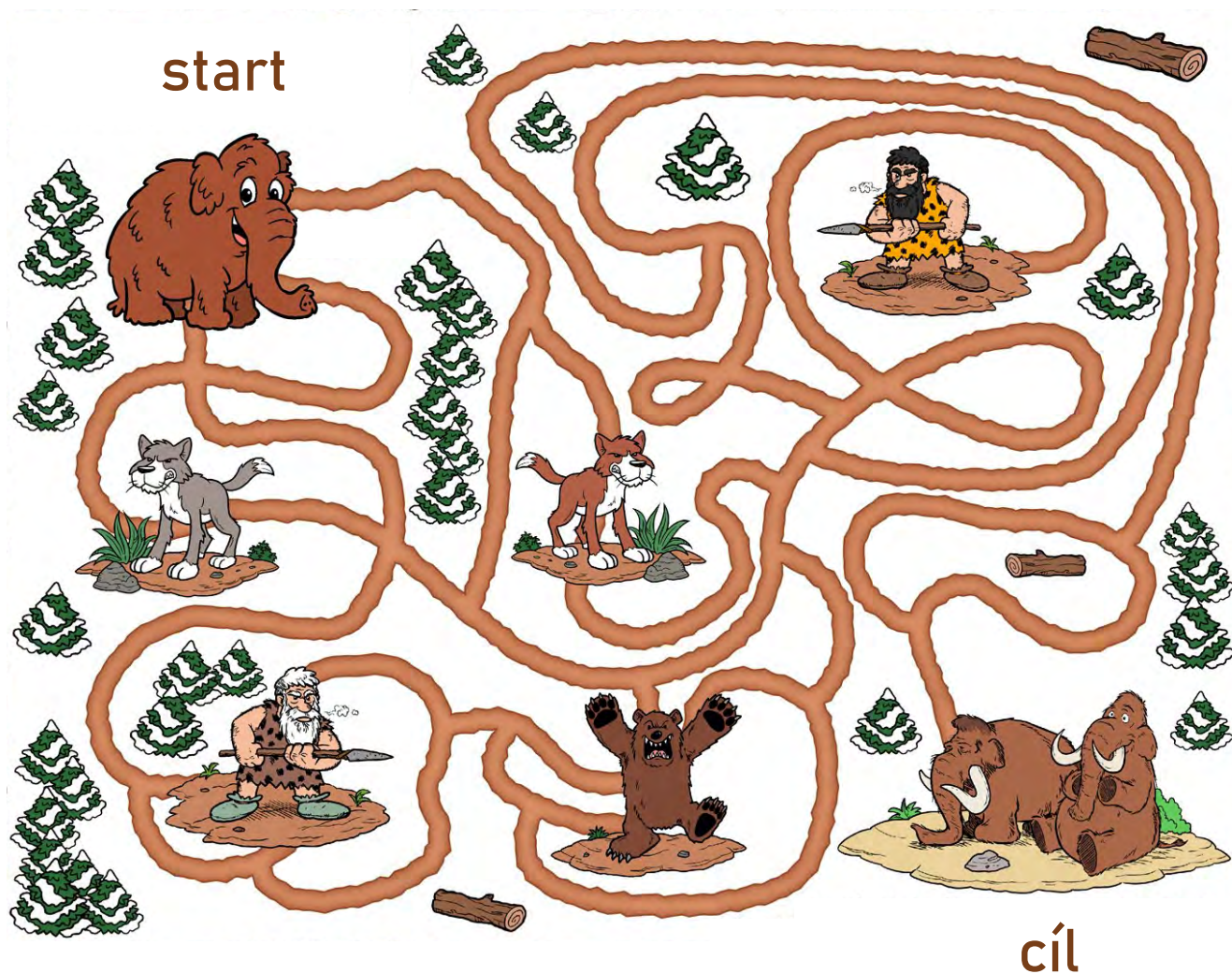

4

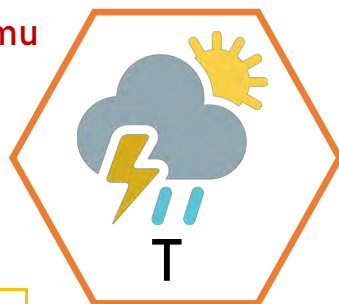
S takto rozdělenými pizzami pak můžete procvičovat jednoduché zlomky nebo si zahrát třeba na italskou restauraci.

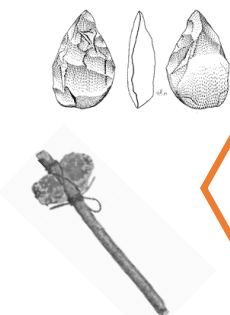
Pomoz najít mamutímu mláděti cestu k jeho rodině. Ale pozor, po cestě se musí vyhnout všem nebezpečím.

Dítě pračlověka ztratilo svoji hračku. Pomoz mu ji najít. S čím si hrálo? To ti napoví tajenka. Seřad' obrázky s písmenky jako potravní řetězec a dostaneš tajenku. Začni od pračlověka.

--	--	--	--

Anežka, Istanbul

Švýcarsko je země vyhlášená výrobou nejkvalitnějších hodinek na světě.

Pepíček se ptá na ulici: „Pane, prosím vás, kolik je hodin?“
„Je čtvrt na čtyři.“ Pepíček jen kroutí očima a říká: „Víte, to je divné. Ptám se na tohle celý den a pokaždé dostanu“

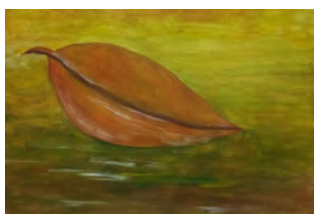
1	2	3	4	5		6	7	8	9	10	11	12
---	---	---	---	---	--	---	---	---	---	----	----	----

Vylušti tajenku a dozvíš se, co dostane Pepíček.

Müsli je švýcarský vynález. Patří do něj vločky, ořechy a bílý...	1	4		5		
Švýcarsko je známé výrobou švýcarských..., které nosíme na ruce a říkají nám čas.	6	7				
Země sousedící se Švýcarskem, začíná na písmenko F.			3		2	
Pohoří ve Švýcarsku.					8	
Kontinent, na kterém se nachází Švýcarsko.		10		9		
Zvíře, žije ve Švýcarsku, má čtyři nohy, hnědou srst, ostré zuby, drápy a jí med.					11	
Ve vzduchu létá letadlo, po zemi jede auto a po vodě pluje...						12

Přijede Martin na bílém koni? Bude v Česku sněžit, nebo ještě ne? Copak to máme za měsíc?

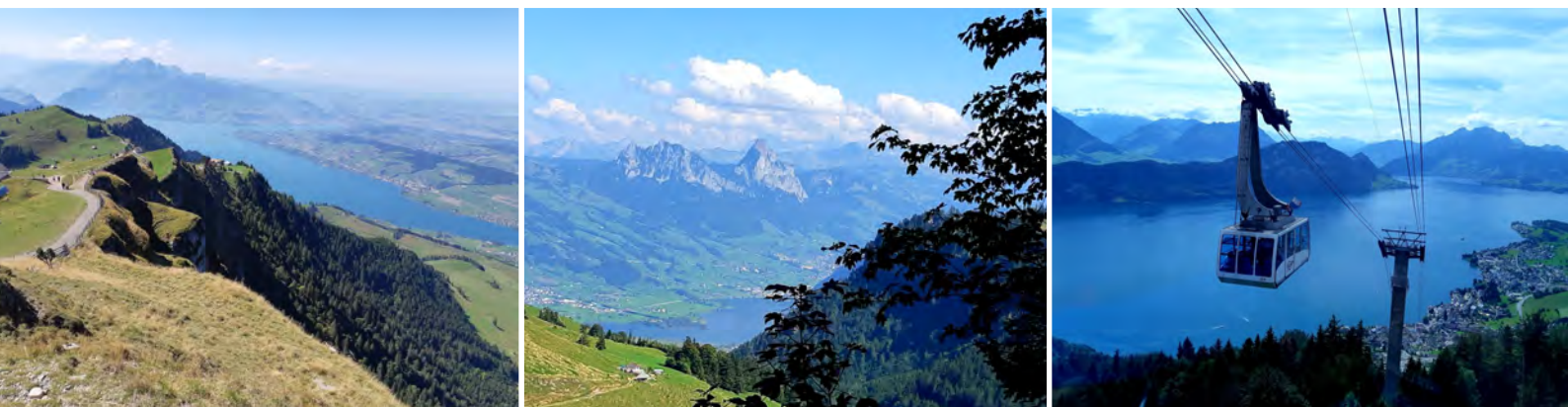

Stefi, Athény

				O	P	A	D
--	--	--	--	---	---	---	---

Matyáš, Nové Město nad Metují

Rigi

Ahoj holky a kluci, jmenuji se Jakub a rád bych vás vzal na jedno moc hezké místo ve Švýcarsku – horu Rigi. Já jsem ji již několikrát navštívil s mamkou, tatškou a svými bratry, a dokonce jsme tam byli celý týden na školním výletě.

Osamocený velikán v obležení jezer

Masivní hřeben Rigi leží v oblasti Luzern, která se nachází v tzv. Centrálním Švýcarsku. Nejvyšší bod hřebene dosahuje sotva dvou tisíců metrů, přesto patří mezi „horské velikány“ – osamocen se tyčí mezi jezery Zug a Luzern a za pěkného počasí vás uchvátí svým výhledem na Bernské Alpy se zasněženými a zaledněnými vrcholy čtyřtisícovek Eiger, Mönch a Jungfrau, které patří mezi nejvyšší švýcarské hory.

Na vrcholu je opravdu krásně. Nachází se zde spousta vyhlídkových bodů i restaurace. Dá se tu posedět na několika

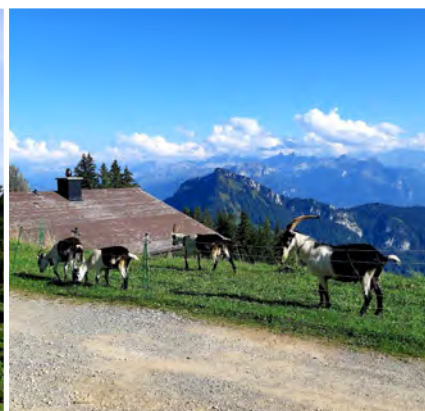
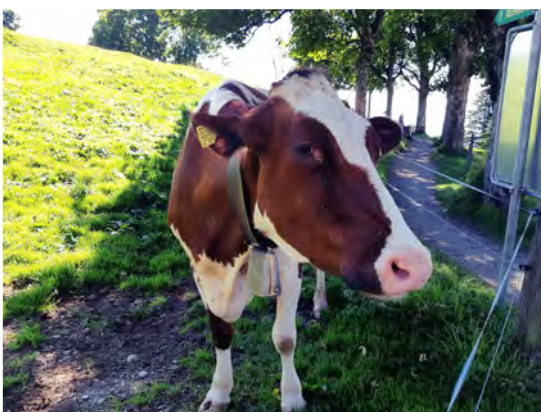
lavičkách a rozhlížet se na všechny strany. Výhledy jsou opravdu nádherné – jak do údolí pod vámi na jezero Zug a jezero Luzern s městem Luzernem v dálce, tak na hory na vzdáleném horizontu. Luzernské jezero, ležící na rozhraní čtyř kantonů, je se svou rozlohou 113 km² čtvrtým největším jezerem ve Švýcarsku. Jak říká moje maminka, jeden pohled je hezčí než druhý.

Na vrchol se lze dostat hned několika způsoby. Z Luzernu můžete jet lodí přes jezero a poté směrem na Vitznau použít zubačku (ozubenou železnici), která je nejstarší v Evropě. Inženýr Niklaus Riggensbach si už v roce 1863 v Paříži nechal patentovat svůj vynález ozubnicové parní lokomotivy a ozubnicové trati. Tato trať má mezi kolejnicemi žebříčkovou, tzv. Riggensbachovu, ozubnici k překonání sklonu trati až 25 %. 1798 metrů vysoký vrchol Rigi se stal prvním místem v Evropě, kde byl tento vynález vyzkoušen v praxi. První se stavěla dráha z městečka Vitznau, ležícího přímo na břehu Lucernského jezera. Celá dráha tak dosáhla délky téměř 7 kilometrů.

Další možností je jet vlakem z Curychu do Arth Goldau. Ve městě Arth Goldau, které leží na břehu jezera Zugersee, můžete nastoupit na ozubenou železnici vedoucí na vrchol hory Rigi-Kulm ve výšce 1798 m (doba jízdy 35 minut, vzdálenost 9 km a max. stoupání 21 %). Zubačka jede přes stanici Kräbel (766 m), překonává strmou skalní stěnu Kräbelwand

chladným počasím právě hřebenem Rigi, díky čemuž se pyšní Weggis subtropickým mikroklimatem a rostou zde palmy, fíky a magnólie. Odtud jezdí na Rigi visutá kyvadlová lanovka. V moderních prosklených kabinkách se vám naskytnou krásné výhledy na Lucernské jezero a jezero Zug.

a projíždí lázněmi Staffel se stanicí ve výšce české Sněžky (1604 m) a se zajímavou stavbou horského hotelu Rigi Kaltbad. Tyto malé lázně navrhl světově proslulý architekt Mario Botta a nabízí příjemnou relaxaci uprostřed horské přírody.

Jít můžete samozřejmě i po svých. Je tu 120 kilometrů turistických tras plných úžasných výhledů do krajiny. A pokud se vydáte pěšky, můžete obdivovat pasoucí se krávy či kozy a cinkot jejich zvonců nebo se zastavit ochutnat sýr v některém z mnoha statků.

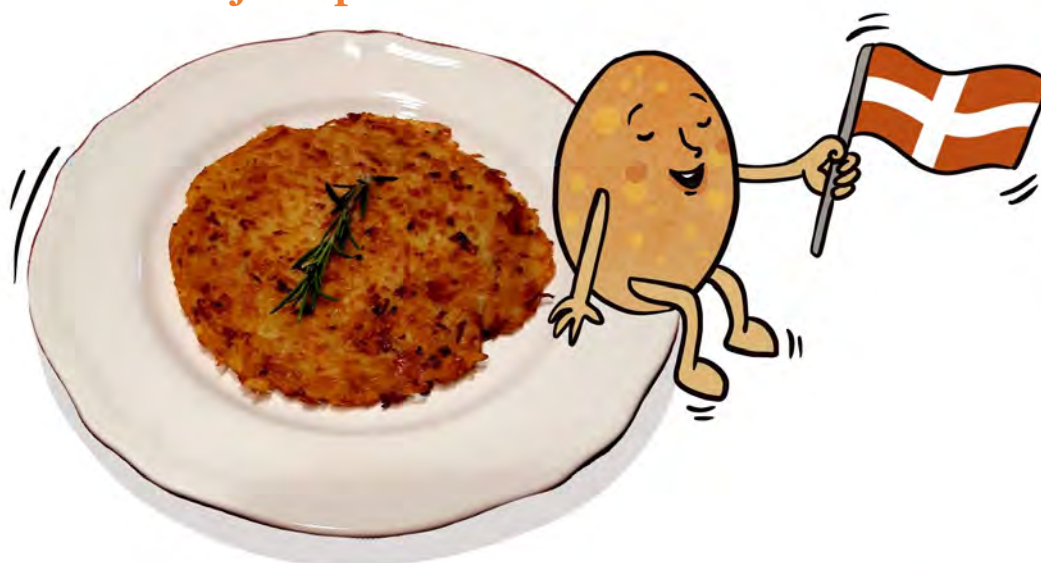
Rozhodně byste však neměli minout malebné městečko Weggis na pobřeží Lucernského jezera, které vás okouzlí atypickým podnebím. Je chráněno před

Švýcarský bramborák rösti

Základní vlastností mnoha švýcarských jídel je jednoduchost, což je historicky dané tím, že obyvatelé horských oblastí měli často k dispozici jen základní potraviny, které byli schopni sami vypěstovat a vyprodukovat. Rösti je švýcarské národní jídlo, pocházející z německy mluvících kantonů. Jde o smaženou placku ze strouhaných nebo na kousky nakrájených brambor. Je to obdoba bramboráků a stejně jako ty české, i švýcarské rösti mají bezpočet variant.

Budeme potřebovat

1 kg „moučných“ brambor, 150 g slaniny,
1 cibuli, sůl, pepř, sádlo, máslo

Náročnost: jednoduché

Doba přípravy: 25 minut

Na začátku 19. století prý byly nejpravidelnější snídaní tvrdě pracujících zemědělců a horalů z kantonu Bern. Nahradily kaše a polévky. Dnes jsou rösti běžné v celé zemi (i v každém supermarketu jsou dostupné podobně jako hranolky). Podávají se jako příloha i jako hlavní jídlo společně se šunkou, roztaveným sýrem, smaženým vejcem, zeleninou a podobně. A připravit dokonalé rösti je téměř otázkou prestiže švýcarské hospodyně. Bramborové rösti si velmi snadno můžete doma připravit i vy.

1

Brambory oškrábe-
me a nastrouháme
nahrubo.

2

Cibuli očistíme a nakrájíme nadrobno.
Plátky slaniny nakrájíme na nudličky.

3

Na sádle osmaží-
me cibulku spolu
se slaninou.

4

Přidáme do mísy k nastrouhaným brambo-
rám, osolíme a opepříme.
Na pánvi rozejdeme sádlo.
Bramborovou směs dáváme po částech na
pánev, vždy stlačíme, aby se vytvořila sou-
vislá hmota.

5

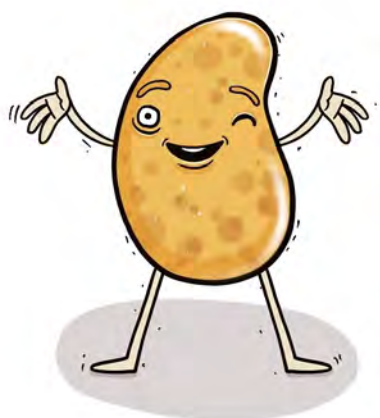
Opékáme na mírném plameni.

6

Otočíme rösti po-
mocí talíře, přidá-
me kousek másla
a opékáme, aby
byla placka zlatavá
z obou stran.

Dobrou chuť!

En guete!

Víte, že ve Švýcarsku můžete navštívit **obrovské množství jezer**? Je jich tam zhruba 1500. A ještě více než jezer je ve Švýcarsku **ledovců** – okolo 1800.

Víte, že **švýcarský nůž** vymyslel v roce 1891 Karl Elsener? V současnosti existuje velké množství různých modelů, některé z nich mají USB port pro připojení k počítači, barometr či výškoměr.

Víte, že ve Švýcarsku mají **čtyři úřední jazyky**? Jsou to němčina, francouzština, italština a rétorománština, nejrozšířenější je němčina. Mluvíte některým z nich?

Víte, že národní švýcarskou specialitou je **sýrové fondue**? Tento pokrm se připravuje z roztaveného sýra, který se taví v kotlíku nad plamenem svíčky. Mňam!

Zdeněk Prince

Když řekneme slovo princ, určitě se každému z vás vybaví nějaká pohádková postava – princ Jaroslav z pohádky Jak se budí princezny, princ Petr z Kouzelného měšce nebo třeba princ Jakub z příběhu Tajemství staré bambitky. Ale málokomu přijde na mysl jméno Zdeňka Prince, vynálezce hry, která každému leží někde doma v šuplíku. A tou hrou je námi tolik oblíbené pexeso!

Nápad na karetní hru, která je zaměřená především na paměť a soustředění, dostal Zdeněk v době, kdy pracoval jako mozaikář v pražské katedrále svatého Víta: „Skládání obrazů mne přivedlo na myšlenku využít to i jinak, totiž k mé další zálibě, což bylo vymýšlení her.“ A tak vzniklo pexeso!

A kdepak se vzal onen zvláštní název? V druhé polovině 60. let, kdy hra vznikla, běžel v televizi pořad s názvem Pekelně se soustřed'. Zdeněk si vypůjčil první slabiky z každého slova a název byl na světě.

Dnes najdeme pexesa nejrozumnějších rozměrů a témat, od zvířat přes dopravní prostředky až po pexesa vytvořená z rodinných fotografií. Ale tušili byste, jaký motiv se objevil na úplně první sadě karet z roku 1965? Byli to indiáni! No ne divte se! V roce 1964 se v českých ki-

nech poprvé objevil legendární film o Vinnetouovi a Old Shatterhandovi Poklad na stříbrném jezeře.

První indiánské pexeso vyšlo v nákladu 10 tisíc kusů. Dnes se za jeden rok prodá v České republice až 500 různých druhů pexes, a dokonce u nás působí i Klub sběratelů pexesa, který pořádá vzájemná setkání a mistrovství ČR v pexesu. Tak trénuj, možná jednou vyhraješ i ty!

Ladislav Špaček

Milí Krajánci! Jakkak se stoluje tam, kde žijete? Co je zdvořilé a co už ne? Jak se oblečete do divadla a jak na hřiště? Všechny tyto situace spojuje celá řada pravidel, která se ovšem mohou v různých zemích lišit. Těmto pravidlům se říká etiketa a v České republice jí nejlépe rozumí Ladislav Špaček. Napsal o ní už spoustu knih a natočil řadu pořadů. My si dnes představíme hlavně jeho knížky pro děti.

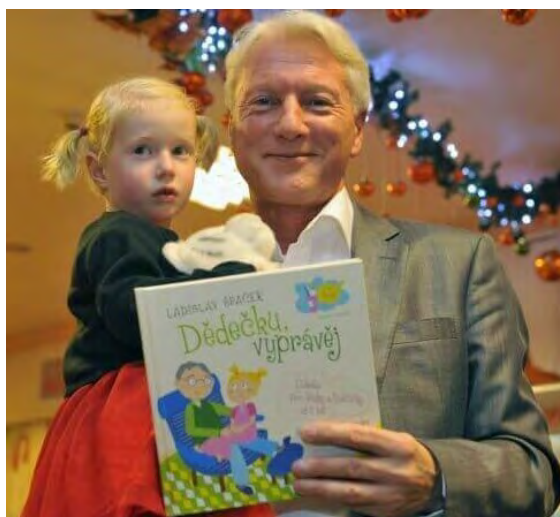
Ladislav Špaček byl učitelem dějepisu, odborníkem na historii českého jazyka na Univerzitě Karlově i tiskovým mluvčím prezidenta Václava Havla. V současné době především píše knihy a jezdí po celé republice s přednáškami a semináři o etiketě. Na programu má dokonce i interaktivní zábavně-vzdělávací show o pravidlech stolování pro děti a rodiče.

Jeho vlastní vnučka ho inspirovala k tomu, aby napsal knížku o etiketě pro děti – vyšla v roce 2012 pod názvem *Dědečku, vyprávěj*. Hlavní postavou knížky je malá, asi čtyřletá Viktorka, kterou dědeček zasvětčuje do základních pravidel společenského chování. Povídají si o tom, jak se chovat v divadle, jak u slavnostního oběda, jak vycházet s ostatními dětmi ve školce. Na konci knihy je seznam otázek, které mohou rodiče využít k povídání si s dětmi o jednotlivých kapitolách knihy.

Knížka měla úspěch a o dva roky později vyšlo její pokračování *Dědečku, ještě vyprávěj*. Z Viktorky je už předškolačka a dědeček jí v knize dále vysvětluje nejen pravidla slušného chování – tedy etiku. Navíc jí skrze příběhy z pověstí staré Prahy předává i etiku – tedy základní hodnoty a pravidla správného chování a jednání. Ve starých pověstech se skrývají příběhy dobrých lidí, kteří pomáhají druhým, i těch horších, kteří kradou, lžou či závidí.

Dědečku, už chodím do školy je třetím dílem série o Viktorce. Viktorka v ní řeší už skutečně školácké problémy – jak přijít

včas do školy, jak se zachovat, když tě chce někdo odlákat, jak pomoci kamarádce v nesnázích. Viktorka také napíše svůj první dopis, zapíše se do knihovny a dokonce uvaří i oběd. Dědeček v knize Viktorce seznamuje s dalšími bájemi a pověstmi, takže nám převypráví třeba příběh o Bivojovi nebo o Ikarovi.

V době, kdy vychází tento Krajánek, by měl být k dostání i nejnovější díl celé série – *Dědečku, vyprávěj o světě*. Sám Ladislav Špaček nám k připravované knize napsal toto: „Bude moc pěkná a zajímavá, je o cestování po Evropě, dědeček s Viktorou se vypraví do pěti velkých měst, vyprávějí si o památkách, historii, jazycích a lidech.“ Třeba hlavní hrdinové navštíví i vaše města!

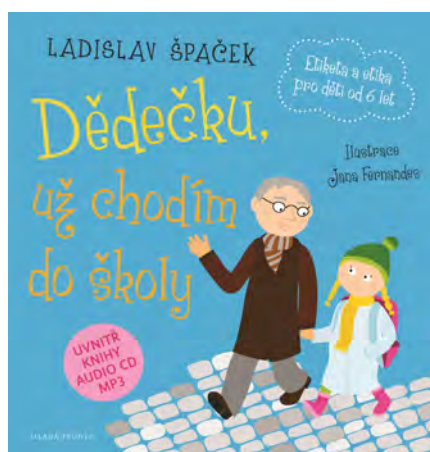
Podobná témata, ale chlapeckého hrdinu mají *Rokový výlet do historie*. Kniha je určena pro starší děti a spolu s chlapcem Rokem se v ní můžete vydat na podivuhodné výlety na královské dvory nejslavnějších světových panovníků. Všechny knihy mají i variantu audioknihy, kterou namluvil svým příjemným hlasem sám Ladislav Špaček.

A co vám, milí Krajánci, pan Špaček vzkazuje?

Milé děti,

Češi mají přísloví „Kolik jazyků umíš, tolikrát jsi člověkem“. Mluvit dvěma jazyky od malička je velké štěstí a také velký vklad do života. Další jazyk nám nabízí možnost podrobnějšího vhledu do života a kultury jiného národa, můžeme číst jeho knihy, sledovat televizní pořady, a tím si rozšiřujeme okruh vědomostí o světě kolem nás. Snažme se oběma jazyky jen nemluvit, ale hlavně číst a taky psát, tím si ukládáme oba jazyky hlouběji do paměti, a i kdybychom pak dlouho žili v zemi, kde budeme hovořit jen jedním jazykem, ten druhý už nikdy nezapomeneme. Umět dva jazyky je velký dar, važme si ho a rozvíjejme ho.

Ladislav Špaček

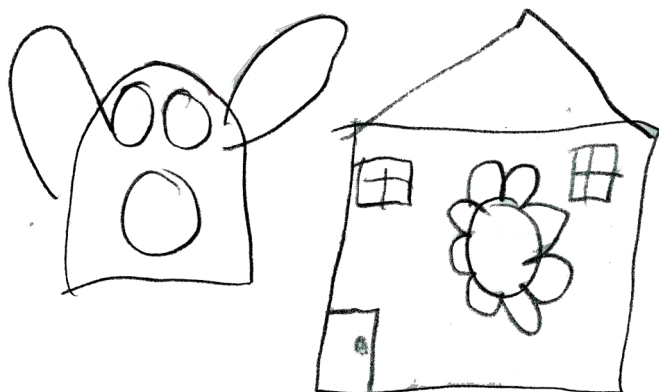

Černoočko

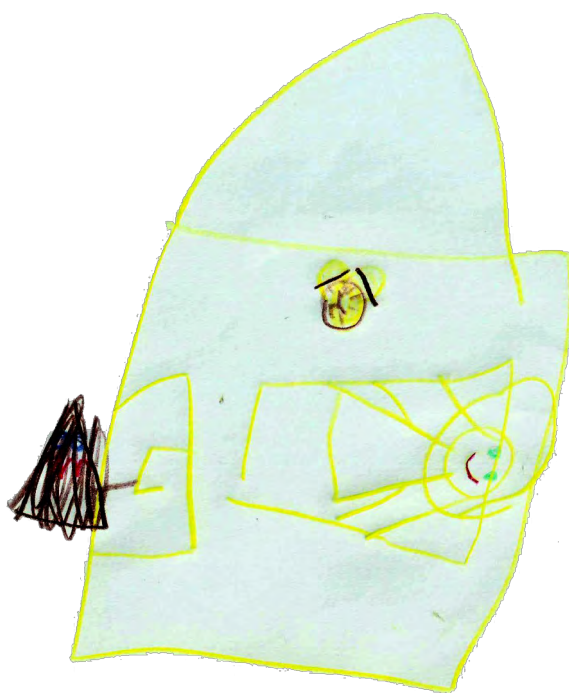
Jak Černoočko rozbil Elišce budík

„Crrrrrrrrr!“ zvoní a voní v sedm ráno Eliščin budík. „Ach, to jsem si pospala,“ pochvaluje si víla a hbitě vstává. Krásný budík, vyrobený z opravdové pampelišky, jí dal Fany kdysi k narozeninám. Bylo to těsně poté, co jí Černoočko sebral prstýnek. Fany a opravář Pepa tenkrát pro jistotu z prstýnku do budíku tajně přesunuli Eliščino pampeliškové kouzlo. Víla si myje obličej ranní rosou a prozpěvuje si. Pampelišky žlutě září a venku to vypadá na krásný den.

„Co to u všech strašidel?!“ přikrývá si Černoočko hlavu polštářem. Nejdřív protivné zvonění a teď zase zpěv. Zrovna dneska se tak těšil, že z pelišku do oběda nevystřčí nos. V týdnu se z postele chtěj nechtěj v sedm vyhrabe, aby byl ve škole včas. Však je tam pod podmínkou, že bude sekát dobrotu. O víkendu si však rád přispí. „Toho protivného budíku se musím zbavit!“ umiňu-

je si. Po setmění vezme kladivo plné pavučin a vyrazí. Je už teplo a víla ráda spí u otevřeného okna. Snadno vlétne dovnitř a budík kladivem rozbije na cimprcampr.

„Co to?“ podivuje se Fany, když jede druhý den v poledne kolem louky. Je celá zelená a po pampeliškách ani vidu, ani slechu. „Buch, buch!“ buší honem u víly na dveře. Nic. „Crrrrrrrrr!“ zvoní žabák. Eliška ale tvrdě spí. Vždyť mám klíč, uvědomí si Fany a rychle odemyká. „Vstávej!“ budí Elišku. Rozezpálá víla pomalu chápe, co se stalo. Budík je zničený. Bez budíku nebudou

pampelišky a bez pampelišek nebude pampeliškový med ani čaj. „Jak teď budu léčit zvířátka?“ smutní víla, zatímco Fany volá kamaráda opraváře. „Tohle bez čerstvé pampelišky spravit nepůjde,“ mrkne na tu spoušť žabák Pepa odborným okem.

„To jsem tomu dal, musím jim pomoci,“ dochází strašidýlku, co způsobilo. Kde ale sehnat pampelišku? „Neříkali ve škole něco o státech, podnebných pásmech...?“ přemýšlí po cestě. „Ahoj!“ zdraví Černoočko zkroušeně. „Tos byl ty, vid’?“ ptá se plačky víla. „Ano, ale já myslel, že je to jen obyčej-

ný protivný budík,“ vysvětluje nezbedník a opatrně navrhuje: „Co kdybychom napsali vílám po světě? Někde pampelišky teď určitě kvetou!“ Fany by ho sice nejraději přetrhl vejpůl, ale tohle je opravdu dobrý nápad! „To by šlo!“ usměje se i víla s nadějí v hlase.

„Uf!“ konečně zavřeli poslední obálku. Žabák svým dlouhým jazykem nalíznul známky, Černoočko s vílou je nalepili a Fany se po nich ještě pěkně proskákal, aby dobře držely. „Já s nimi hned zaletím na poštu!“ slibuje Černoočko a letí, jak nejrychleji umí. Sto dopisů! To by bylo, aby to dobře nedopadlo!

První příběhy o Černoočkovi,
Pampelišce a žabáčích najdete
ve vydáních
č. 07+08/2016–07+08/2017.

Dítě v orlím hnízdě

Je to už dávno, kdy v lesích na březích řeky Vltavy měli své skrýše loupežníci. Byli nelítostní a běda tomu, kdo jim padl do rukou. Bez milosti kradli i zabíjeli, byli postrachem celého širého kraje.

Měli dobré úkryty a vychytralého, opatrného velitele jménem Batěk, proto je bylo těžké najít a spravedlivě potrestat.

Ani samotný kníže proti Baťkovi nic nepořídil, a tak lidé nadále trpěli řáděním jeho tlupy.

Batěk měl mladou ženu a malého synka a oba velmi miloval. Jednoho dne Baťkova žena onemocněla a zakrátko zemřela. Teprve teď pocítil Batěk, co je to lidská bolest. Nešťastný chodil po lesích a vyhledával samotu. Synáčkovi zatím sehnal chůvu a přísně jí nakázal, aby ho dobře opatrovala.

Brzy se však rány zahojily a loupežníci začali znovu krást a přepadat. Zrovna když se chystali na další výpravu, přiběhla chůva s křikem: „Pane, tvůj syn se ztratil. Jen jsem si na chvíli odskočila a když jsem se vrátila, byl pryč.“

Batěk byl zoufalý. Jeho druhové se kolem něj shromáždili: „Veliteli, jsme s tebou, pomůžeme ti hledat!“ Místo loupežnické výpravy se všichni rozjeli do okolí hledat ztraceného chlapce. Celou noc se loupežníci plahočili po lesích, hledali a naslouchali, ozve-li se někde dětský pláč, ale nikde nic.

Až ráno přiběhl nejmladší z loupežníků a již zdaleka volal: „Našel jsem ho, pane. Je v orlím hnízdě na vysoké skále, nebude snadné se tam dostat.“

Všichni se rychle vydali ke strmé skále, kam je vedl mladý loupežník. A opravdu! V orlím hnízdě seděl chlapec mezi malými orlíčky, kteří ho hráli svým tělem, nezraněný – tak, jak ho do hnízda orel přinesl, když ho unesl nepozorné chůvě. Právě ten z mužů, který hnízdo objevil, vylezl na skálu a chlapce opatrně vyndal z hnízda a snesl ze skály.

Šťastný Batěk popadl svého syna do náruče, poděkoval jeho zachránci a zamysleně pravil: „Rozhodl jsem se zanechat loupění. Sám jsem málem o vše přišel, nechci již lidem ubližovat a působit jim trápení. Zvolte si jiného velitele.“

„Neopustíme tě, pane,“ zvolali loupežníci jednohlasně. „Na skále, kde bylo tvé dítě nalezeno, postavíme hrad a v poctivosti tam s tebou budeme žít.“

A tak se také stalo. Na skále vyrostl zakrátko hrad. Podle orlího hnízda, v němž bylo nalezeno Baťkovo dítě, byl nazván Orlíkem. A dokonce se říká, že když kníže uslyšel, jaká změna se stala s velitelem loupežníků Baťkem a jeho bandou, vzal Baťka na milost a daroval mu celou okolní krajinu.

Hláška M

Hláška M patří mezi tak zvané obouretné hlásky. Při navozování hlásky M nám může pomoci hláška A. Při vyslovování dlouhého „ááá“ a následného sevření rtů se ozve zvuk „mmm“. Poté zkusíme vyslovit hlásku samostatně se semknutými rty bez pomocné hlásky A.

Dále pak slabiky:

ma, me, mi, mo, mu, má, mé, mí, mó, mů
mama-máma, meme-méme, mimi-mími, momo-mómo, mumu-můmu

A teď celé věty:

Máma mele maso. Máme moc máku. Medvěd miluje med.

A teď zkuste vymyslet další věty tak, aby se v nich písmenko m opakovalo co nejčastěji.

Moje milá maminko,
namaluj mi myšku.
Malé myší miminko
dáme do pelíšku.

Na zahrádce pod jabloní motýlek tam včelku honí,
hned, hned, hned dej mi, včelko, med!
Včelička se na něj zlobí, že ji křídélka už bolí,
hned, hned, hned pryč, motýlku, leť!
Do úlu už včelky letí, musím také pospíchati,
hned, hned, hned taky domů leť!

**Malý palouk, motýl letí,
na macešku usedá,
kolem letí čmelák Matěj,
ten má radši vlčí mák.**

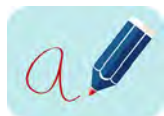

Představ si, že jsi motýl, který se právě vyklubal, tak se pořádně protáhni a uvolni křídla (ruce) – krouživé pohyby ramenního, loketního a zápěstních kloubů na obě strany. Sed si vyzkoušej svůj první let mezi květinami – střídání rozpažení a upažení rukou, slalom mezi předměty. A ještě zkus slétnout na kytičku – dřep nebo sed v kleku. Přičichni k ní – hluboký nádech nosem a výdech ústy doprovázený hlasitým „ááá“ a zkus si pochutnat na nektaru – s pěkně hlasitým „mňam, mňam“. A ještě odpočinek na okvětním lístku – lehni si na záda a nádech nosem a výdech ústy, a ještě hluboký nádech a hluboký výdech, jako když chceš sfouknout pampelišku. A na závěr se hezky usměj, našpul pusinku a pošli pusu dalším motýlům – sěgre, bráchovi, mamce i tatkově.

*Znáte pohádku O makové panence a motýlu Emanuelovi? Že ne? Tak poproste mamku s tatškou a pohádku si společně přečtěte a pečlivě se soustřeďte na hlásku **m**.*

Vytiskněte si přílohu a vymalujte motýly.

I-Í-Y-Ý U ŽENSKÉHO RODU

Tentokrát budeme procvičovat psaní **i-í-y-ý** v **podstatných jménech rodu ženského**. Kartičky si vytiskněte, podlepte nebo zalaminujte a vystříhejte. Potom už můžete slovům přiřazovat správný vzor. Můžete jej označit třeba kolíčkem na prádlo nebo kancelářskou svorkou. Na zalaminované kartičky lze psát obyčejným fixem a poté vše zase smazat.

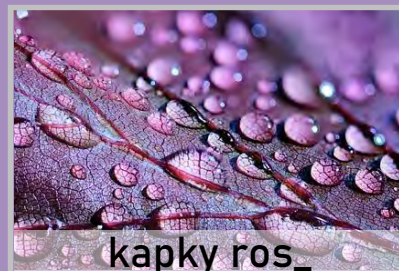
Prima zábavu přeje Krajánek

i í y ý

i í y ý

i í y ý

i í y ý

i í y ý

i í y ý

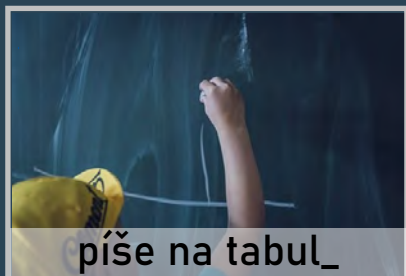
i í y ý

i í y ý

i í y ý

píše na tabul_

i í y ý

jede na brusl_ch

i í y ý

fleky na košil_

i í y ý

chléb se sol_

i í y ý

sedí na židl_

i í y ý

žiraf_

i í y ý

želv_

i í y ý

maso v mrkv_

i í y ý

ptáci na větv_

i í y ý

pecka v broskv_

i í y ý

žáb_

i í y ý

voda v konv_

i í y ý

Cesta do pravěku

Abeceda a pravěk

Ahoj, jsem Zuzka, bydlím v Německu a ráda si hraju různé hry, s rodiči, bráchou Jonášem i kamarády. Můj brácha teď čte knížku Cesta do pravěku a pořád mluví o jeskyních a o mamutech. Občas si představuje, jaké by to bylo, kdybychom v pravěku žili. Kdyby neexistovala žádná auta, museli bychom lovit zvířata a sbírat bobule. Myslím, že se mu o tom i zdá.

Mně se v té knížce nejvíc líbí ty obrázky, nemůžu od nich odtrhnout oči. Jak to dokázal ten pán tak živě namalovat, když to nikdy na vlastní oči neviděl?

Ale už začínám být pomalu taky expert! Jonáš ten pravěk totiž zvládne vložit i do her, které normálně hrajeme s docela jinými pravidly.

Když jezdíme delší dobu autem, třeba na návštěvu k babičce, hrajeme si často s abecedou. Určíme si nějakou skupinu věcí, třeba sporty, a pak na přeskáčku musí říct každý podle abecedy další slovo. Například atletika – basketbal – cyklistika – duatlon. Některá těžká písmenka, na která toho v češtině moc nezačíná, vynecháváme.

A opravdu, když jsme jeli před týdnem na několik dní do Česka, tak Jonáš navrhl, že budeme hrát tuhle abecedu na pravěk. Máma vyprskla smíchy a řekla, že si nejdřív potřebuje přečíst Cestu do pravěku, jinak vymyslí leda tak tři písmenka.

Zkusili jsme to.

A víte co? S trochou nápovědy od Jonáše i od obou rodičů jsme se prokoušali skoro celou abecedou: Afrika, bronz, cín, Dolní Věstonice, erectus, fakta, geolog, homo habilis, chov...

Půlku z těch slov jsem neznala, některá dokonce ani Jonáš ne.

Příběhy z pravěku

Mámu pak napadla jiná hra, která by mohla být tak trošku pravěká a nebylo by na ni potřeba znát pravěk do hloubky. Už jsme ji jednou hráli. Máma něco vypráví a jednou za čas se nás zeptá: Povedlo, nebo nepovedlo? A začne

potichu počítat do deseti, počítá pořád dokola od 1 do 10.

Musíme ji zastavit. Pokud se strefíme do jedničky, dvojky, trojky nebo čtyřky, tak se ta akce v příběhu nepovedla. Pokud se strefíme do pětky, povedla se částečně. Pokud se strefíme do šestky, sedmičky, osmičky, devítky nebo desítky, akce se povedla.

Máma začala vyprávět příběh: „Byl jednou jeden kluk, říkali mu Uho. Bydlel s rodiči v jeskyni. Jednoho rána měl za úkol hlídat oheň.“ V tom máma najednou vykřikla: „Zuzko, co myslíš, povedlo se mu to, nebo nepovedlo?“ a dodala „Počítám.“ „Stop!“ vykřikla jsem.

„Čtyři, nepovedlo se mu to.“ „Ach jo,“ povzdechla jsem si, „těsně vedle“.

„Byl to velký problém,“ pokračovala máma, „protože Uho žil v době, kdy už pravěcí lidé oheň znali, ale ještě ho neměli rozdělovat. Uho se proto musel vypravit jít hledat oheň. Nejdřív se ale potřeboval trochu najíst. Vylezl z jeskyně

a rozhlédl se. Jonáši, co myslíš, povedlo se mu něco najít, nebo nepovedlo? Počítám.“

„Stop!“ vykřikl Jonáš po nějaké chvíli. „Těsně,“ zasmála se máma, „deset. Uho zahlédl nedaleko keř se sladkými bobulemi. Hned se k němu vydal a nabral si jich pořádnou hrst.“

Hráli jsme to hodně dlouho, až pak už máma řekla, že nemůže.

Skoro vždycky se mi podařilo strefit do nějakého vyššího čísla, jen dvakrát nebo třikrát ne. Jonášovi taky skoro vždycky. Uho tak pro rodinu oheň zase v pohodě získal. A máma nám slíbila, že si večer před spaním všichni dohromady prohlédneme Cestu do pravěku.

Mamutí křik

1. Přišel pravěk zas o něco dříve,
a s ním vítr přines' mamuty,
jejich dusot už je slyšet z dálky,
bude žrádlo na tuty.

2. Celej měsíc kopali jsme jámu,
pak přišel očekávaný den,
bylo slyšet těžkou tupou ránu,
už je tam, nemůže ven.

R: Mamuti, mamuti, na kořínky, na bobule seru ti,
kolem běhá hora masa, jó, to bude krása,
přežerem se zase k prasknutí.

3. Mamut zmizel skoro celej v díře,
kuká mu jen špička chobotu,
chytrou lstí my přemohli jsme zvíře
časně ráno v sobotu.

4. Celej tejden ležíme a žerem,
nemáme už na nic náladu,
mastný brady tiše svítí šerem
a já toužím zase po hladu.

R:

Nezmaři

Vzpomínka na pravěké doby aneb zlatý věk

Michal Černík

Ach, to byl zlatý věk,
když jsem byl ještě pračlověk.
Jídelnu, ložnici, kuchyni
měli jsme v jeskyni.

Když naši chytli mamuta,
zpívali vesele utata, utata
a pak jsme se pod jedlí
svorně přejedli.

Tatínek nakreslil do skály,
jak toho mamuta chytali.
Statečný byl můj tatínek,
i oheň zkontroloval na ohýnek.

Poručil mu: „Hřej a bdi
všechny zimy a noci u lidí.“
A ohýnek hrál jak štěně
poslušně a spokojeně.

Jednou táta řekl: „Dá to ale práci,
než tu uděláme civilizaci.
Musím vynalézt abecedu,
železo, kolo, páku, celou vědu.“

Máma řekla: „Ještě dnes
hrnce a plotnu měl bys vynalézt.
Taky zrcadlo, šaty a střevíce,
ty potřebuji nejvíce.“

Táta kyjem praštil o pařez,
až se strachy roztřás les,
a mocně zvolal: „Mámo,
co se má stát, bude vykonáno!“

A tak začaly dějiny
naší velké rodiny.

KNEDLÍK A LAMPIÓNOVÝ PRŮVOD

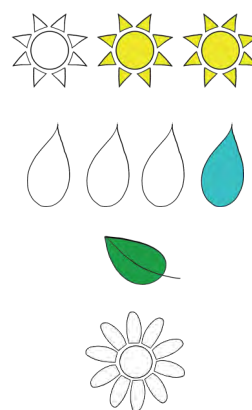

Trnka obecná

Prunus spinosa

Březen–květen

Typ: keř

Výška: 9 m

Trnka obecná je rozvětvený, polokulovitý keř, který roste často kolem cest na **mezích** a **remíz-cích**. Na podzim ji poznáme lehce podle malých peckovitých plodů, které připomínají švestky. Není to náhoda, trnka je vlastně **předchůdkyně** švestky, taková její prababička, která byla za mnoho a mnoho let **křížení** vyšlechtěna ve švestku, kterou známe dnes.

Také proto v některých oblastech Moravy švestkám nadále říkají trnky. Takže pozor až tam pojedete na trnkobraní, abyste nezačali místo švestek trhat v okolí trnky, to byste Moraváky rozesmáli!!

Trnka je odolný, nenáročný keř a skvěle se hodí na **živý plot**, jelikož je hustý a přes své trny do zahrady nepustí nezvané návštěvníky. Trnku také milují ptáci a motýli. Ptáci, především drozd, ocení jejich propletený labyrint větvíček jako skvělý úkryt pro své hnízdo, a motýli, hlavně otkárek, sem kladou svá malá bílá vajíčka.

Plody jsou na chuť trpké, ale když přejdou mrazem, zesládnou a dají se tak jíst rovnou ze stromu. Mají spoustu vitamínu C a také je můžeme použít podobně jako švestky na výrobu povidel a marmelád nebo likérů a vína.

Květy jsou vhodné na čaj, pomáhají na průjem a posilují tělo proti nachlazení.

Trnkové dřevo je tvrdé a odolné, babička mi vyprávěla, že se dříve věřilo, že větvička z trnky zahání čerty a démony, a tak si ji lidé věsili nad dveře nebo ji nosili kolem krku. Z trnkového dřeva se proto vyráběly i čarodějné hůlky.

Co to znamená?

remíz ~u m

lesík v poli, sloužící jako úkryt
zvěře

živý plot

plot vytvořený z keřů nebo malých
stromků kolem zahrady

mez ~e ž

úzký pruh neosázené půdy
tvořící hranici mezi dvěma pozemky

předchůdkyně -ě ž

někdo nebo něco, co předchází
tomu, který na něho nebo něco navazuje

křížení -í s

spojování různých druhů rostlin řezem
větvíček, aby vznikla nová rostlina, která
může být odolnější než ta původní

Světelný smog

Tma v noci byla od počátku existence naší planety samozřejmostí, teď už tomu tak není. Hlavně ve městech a jejich okolí je relativně novým fenoménem „znečištění světlem“, tedy **zvýšená noční jasnost** v důsledku umělého osvětlení – **světelný smog**.

Negativní důsledky nočního osvětlení

Světelné znečištění ovlivňuje přirozené chování a rozmnožování zvířat, jejich biorytmus a orientaci v noční krajině. Ochuzuje nás i o pohled na noční hvězdnou oblohu. Za jasné noci je vidět až 2 500 hvězd, ve světlem zamořených místech jich můžeme vidět jen pár desítek.

Umělé světlo ovlivňuje také fyzické a duševní zdraví člověka. Nadměrné množství světla v nesprávnou dobu může dokonce způsobit velmi špatnou náladu až deprese.

V roce 2007 zavedl Světový fond na ochranu přírody (WWF) iniciativu „Hodina Země“, která má upozornit na klimatické změny. Vždy poslední sobotu v březnu se tak na 60 minut ponoří do tmy památky, úřady, domy i ulice po celém světě.

Mezi zdroje světelného znečištění patří osvětlení dálnic, ulic, budov, skleníků či sportovních ploch. Světelný smog můžeme jednoduše omezit například zaměřením pouličních lamp spíše směrem do země než do vzduchu či volné krajiny. Pomáhají i senzory pohybu nebo tepla, které lampy automaticky zapínají a vypínají. Nejdůležitější je ale světlem neplýtvat a používat ho jen tam, kde je nezbytně nutné.

Švýcarsko

1. Švýcarsko má na své vlajce
A. červený kříž na bílém poli.
B. červený kříž na rozkvetlé louce.
C. bílý kříž na červeném poli.

2. Švýcarsko se dělí na kantony, což jsou
A. regiony.
B. fotbalové kluby.
C. pěvecké sbory.

3. Švýcarsko je
A. konfederace.
B. kantonace.
C. kralovice.

4. Sousedy Švýcarska jsou kromě Francie a Německa
A. Monte Carlo a Itálie.
B. Rakousko, Lichtenštejnsko a Itálie.
C. Andorra, Itálie, Rakousko.

5. Švýcarsko je zemí
A. moří, pláží, hor.
B. hor, jezer, pastvin.
C. moří, vod a stráží.

6. Švýcarsko je známé
A. přesností, hodinkami, čokoládou, sýry...
B. přesností, počítači, brokolicí...
C. nepřesností, počítači, gumovými medvídky...

7. Hlavní město Švýcarska je de facto (ve skutečnosti)
A. Bern.
B. Curych.
C. Lucern.

8. Ve Švýcarsku se platí švýcarským
A. jenem.
B. honzou.
C. frankem.

9. Slavný švýcarský nůž
A. je malý, zavírací a vejde se do něj i spousta nástrojů, jako otvírák, nůžky, pinzeta, šroubovák...
B. je tak velký, že se používá namísto pily v lese.
C. pochází z doby železné.

10. Mezi největší švýcarská města patří
A. Curych, Ženeva, Basilej, Bern, Lausanne.
B. Curych, Ženeva, Bazilišek, Bern, Lausanne.
C. Curych, Ženeva, Basilej, Bern, Lasagna.

11. Švýcarsko je v
A. EU.
B. Schengenu.
C. EU i Schengenu.

12. Zubačka je
A. přezdívkou zubatých čarodějnic.
B. železnice s ozubenými koly zapadajícími do ozubeného hřebene mezi kolejnicemi, k vidění i ve Švýcarsku.
C. starý švýcarský řezací nástroj.

13. Rigi je
A. novodobý druh hudby podobný reggae (čti rege).
B. hora v Centrálním Švýcarsku.
C. pátý člen Teletubbies.

14. Röstli je
A. speciální povel stůj pro bernského salašnického psa.
B. zvláštní povel stůj pro svatobernardského psa.
C. švýcarské národní jídlo z brambor, podobné bramborákům.

15. Ve Švýcarsku se hovoří
A. švýcarsky.
B. německy a francouzsky.
C. německy, francouzsky, italsky a rétorománsky.

16. V Lucernu
A. nejsou ulice, jen mosty.
B. se dodnes svítí jen lucernami.
C. se nachází nejstarší zakrytý dřevěný most na světě.

17. Butterzopf koupíte nejspíše
A. v lékárně.
B. na poště.
C. v pekárně.

18. V městečku Weggis najdeme i rostliny jako
A. fíky a palmy.
B. hřebíček a čaj pasuchaca.
C. vanilku a pepř borbonese.

19. Aletschgletscher je
A. největší údolní ledovec Alp.
B. maso na rožni.
C. kozí sýr.

20. Gruyère je
A. druh horké čokolády.
B. sýr.
C. lidový tanec.

Vašík, Istanbul